

SERVEI D'ATENCIÓ A VÍCTIMES D'AGRESSIONS POLICIALS DE L'1 D'OCTUBRE

INFORME FINAL

BCN

Octubre 2017

Oficina per la No Discriminació
Carrer Ferran, 32
08002 Barcelona
T: 934 130 000
barcelona.cat/oficina-no-discriminacio

Ajuntament de
Barcelona



Direcció de serveis de drets de ciutadania i diversitat

Ajuntament de Barcelona

Octubre 2017

ÍNDIX

1. ANTECEDENTS I JUSTIFICACIÓ	4
2. OBJECTIUS	5
3. DESCRIPCIÓ DEL SERVEI	6
4. ANÀLISI QUANTITATIVA DELS CASOS I DE LES INTERVENCIONS	9
5. ANÀLISI QUALITATIVA DELS CASOS I DE LES INTERVENCIONS	12
6. TALLERS GRUPALS	16
7. CONCLUSIONS	20

1. ANTECEDENTS I JUSTIFICACIÓ

El juliol de 2016 l'Ajuntament de Barcelona va aprovar el programa Barcelona Ciutat de Drets, programa marc de les polítiques de drets humans de la ciutat. Entre els temes substantius a desenvolupar se'n van establir tres de prioritaris: la lluita contra el discurs d'odi, la lluita per la plena ciutadania i la lluita contra la violència institucional.

Els drets de manifestació, d'associació, la llibertat d'expressió, la protesta, tots aquests drets civils i llibertats públiques tenen en comú que són considerats drets vectorials o drets instrumentals: serveixen per a reivindicar altres drets. També tenen en comú que, generalment, s'exerceixen al carrer, l'espai públic. L'administració ha de vetllar per la protecció d'aquests drets, posant les condicions necessàries per al seu exercici, però també ha de vetllar pel seu respecte, no vulnerant ella mateixa aquests drets a través d'actuacions que es poden considerar de violència institucional.

Per a implementar aquesta tercera prioritat, durant els mesos d'aplicació del programa s'ha treballat intensament amb les entitats i col·lectius que comparteixen aquest objectiu i d'aquesta manera s'ha donat recolzament, entre d'altres, al Cen-

tre per la Defensa dels Drets Humans Irídia, al sistema d'alerta de casos de violència institucional SIRECOVI, a SOS Racisme... Així mateix, s'ha treballat en projectes de prevenció i de formació amb la ciutadania en general i amb la pròpia administració.

Per una altra banda, el programa Barcelona Ciutat de Drets emmarca l'Oficina per la No Discriminació (OND) com un dels mecanismes municipals de garantia de drets. Aquesta Oficina, establida ja en el 1998, compta amb una àmplia experiència d'atenció en casos de discriminació i d'atenció a persones a les quals se'ls han vulnerat drets.

És per això que, davant la gravetat de les primeres informacions respecte de les càrregues i abusos policials que es van produir durant l'1 d'octubre, l'Ajuntament va tenir la capacitat de reacció suficient com per establir un servei de manera ràpida i amb caràcter excepcional.

El dia 16 d'octubre es va presentar un primer informe preliminar i aquest informe final recull les dades i resultats del servei entre els dies 3 i 20 d'octubre, mentre ha estat en funcionament aquest servei especial.

2. OBJECTIUS

El Servei d'atenció a víctimes d'agressions policials de l'1 d'octubre estableix tres objectius diferenciats:

Donar atenció jurídica i psicosocial de qualitat a les persones que han patit agressions o abusos policials de manera directa, i que per tant són víctimes de violència institucional. Aquesta atenció es pot realitzar tant individualment com en grup.

Recollir de manera independent els testimonis de les persones afectades per po-

der elaborar un informe propi des de la perspectiva de les vulneracions dels drets humans.

Escollir els casos més rellevants per tal d'exercir l'acusació popular a través de litigi estratègic amb l'objectiu d'aconseguir sentències favorables que puguin servir de precedents a l'hora d'evitar que fets com aquests es repeteixin.

3. DESCRIPCIÓ DEL SERVEI

El Servei d'atenció a víctimes d'agressions policials de l'1 d'octubre es va establir amb les següents característiques:

- Orientació i assessorament jurídic a les víctimes i familiars d'agressions policials.
- Atenció i suport psicosocial a les víctimes i familiars d'agressions policials.
- Intervenció comunitària a través de tallers grupals en col·legis electorals i barris on es van produir càrregues policials oferint suport psicosocials i/o orientació jurídica.

Les característiques del servei han estat les següents:

- Acotat en el temps amb data del 2 al 20 d'octubre.
- En col·laboració amb entitats.
- Amb tres vies d'entrada de casos: telèfon, correu electrònic i presencial.
- Amb extensió d'horari.
- Gratuïtat de tots els serveis prestats.

D'aquesta manera, s'ha organitzat un dispositiu especial que va començar inicialment per a un període comprès entre els dies 3 i 6 d'octubre però que s'ha hagut de prorrogar fins el dia 20 d'octubre degut a l'alta afluència de visites rebudes. L'atenció a les víctimes s'ha realitzat a la seu provisional de l'Oficina per la No Discriminació (OND) de l'Ajuntament de Barcelona al carrer de Rec, 15, en horari de 10h a 14h i de 15h a 20h. De manera telemàtica també es contacta a través de **victimes1oct@bcn.cat** i per telèfon al 934132000.

El Servei d'atenció a les persones víctimes d'agressions policials de l'1 d'octubre ha ofert una assistència jurídica i psicosocial integral a totes les persones que s'han posat en contacte amb el servei,

concertant una primera entrevista psicojurídica.

El personal de l'OND ha fet la gestió i control de cites per a les entrevistes que es podia fer per telèfon o per correu electrònic. En el supòsit de trucades telefòniques, es demana autorització a la persona interessada per a la recollida d'aquelles dades personals que consenti en facilitar. Així mateix, el personal de l'OND ha fet la primera fase de recepció i acollida a la gent en els casos d'atenció presencial, recollint la causa i el motiu de la visita. Posteriorment, a la víctima se l'atén en espai d'entrevista, on se li ofereix assistència jurídica i psicosocial per part d'un equip format per una advocada i una psicòloga d'Irídia, i per una psicòloga o una educadora social de l'OND. Durant l'entrevista s'utilitzen tècniques psicosocials d'acompanyament i contenció i s'ofereix de fer un seguiment, en cas que sigui necessari, com veurem més endavant.

Les primeres visites de valoració, que han tingut una durada d'entre una hora i una hora i mitja, pretenen recollir la informació bàsica necessària de la situació d'agressió policial patida per tal de, posteriorment, poder fer una valoració i determinar l'atenció psicojurídica que es requereix en cada cas. Aquesta informació aglutina tot tipus d'aspectes tals com: el tipus d'agressió policial, l'afectació física i psicosocial que ha suposat, com també el context en què s'ha produït, la identificació de l'autor o autors d'aquesta, la situació concreta de la persona afectada, els instruments utilitzats, els informes mèdics, les imatges, gravacions videogràfiques, i testimonis presencials dels fets que permetin provar en seu judicial tant l'agressió policial com les lesions produïdes.

En les entrevistes s'ha inclòs l'atenció psicosocial per tal de poder identificar simptomatologia relacionada amb el trauma, valorant el tipus d'impacte i dany ocasionat en la persona amb l'objectiu d'enfortir la prevenció i tenir criteri per realitzar derivacions a serveis especialitzats en cas de

detectar la necessitat. Així mateix, s'ha dotat a la persona afectada d'eines d'afrontament i resiliència amb l'objectiu d'activar recursos propis i enfortir-la. Tinent en compte que el procés judicial suposa recontactar amb l'experiència traumàtica i pot provocar una revictimització de la persona, així com generar nivells d'estrès elevat, s'ha realitzat un acompanyament emocional per tal que les persones construeixin una narrativa enfortidora, tot prevenint una possible revictimització. En els casos en els quals hi ha hagut mediatització, on s'ha detectat assetjament per part de mitjans de comunicació, s'ha detectat un increment de la simptomatologia associada a estrès i ansietat, pel qual s'ha hagut d'incrementar l'acompanyament i la contenció emocional.

L'atenció jurídica ha consistit en un assessorament de les vies judicials de denúncia de les situacions de vulneracions de drets i repressió patides l'1 d'octubre per part de cossos policials. S'ha acompanyat en la interposició de la denúncia davant el Jutjat de Guàrdia de Barcelona a totes aquelles persones que no havien denunciat l'agressió policial patida i volien fer-ho o bé que havien realitzat denúncies incompletes. Així mateix, en la majoria de casos, les persones ja havien interposat una denúncia davant els Mossos d'Esquadra, el mateix 1 d'octubre o els dies immediatament posteriors. En aquests casos, l'atenció jurídica ha consistit en l'assessorament i acompanyament en la recollida i aportació de prova a la instrucció judicial. La prova dels fets principalment ha consistit en fotografies de les lesions, vídeos i fotografies de l'agressió policial, informes mèdics de l'afectació psicològica, informes mèdics de les lesions físiques patides, testimonis presencials dels fets, números d'identificació dels agents policials autors de l'agressió o ampliacions del relat de fets de la denúncia. En aquest sentit, ha estat molt destacable i important la tasca de recopilació de material provatori, tant pel que fa als casos individualment atesos com el fet de poder posar a disposició del

Jutjat d'Instrucció que s'encarrega de la investigació dels fets.

Així mateix, amb posterioritat a la primera entrevista, les advocades han realitzat un altre contacte amb les persones ateses que requerien algun tipus de seguiment. L'atenció jurídica s'ha allargat més en funció de l'especificitat i necessitats de cada situació.

Respecte de l'atenció psicossocial, en 11 casos s'ha requerit exclusivament assistència psicossocial i, per tant, no hi ha hagut presència d'advocat a la primera entrevista.

En tots els casos, un cop realitzada aquesta primera intervenció, l'equip de psicòlegs, amb el previ acord de la persona afectada, ha valorat i ha dut a terme les següents intervencions de seguiment:

- Seguiment telefònic per valorar l'evolució de la simptomatologia així com per acompanyar a la persona en el seu malestar.
- Realització d'una segona entrevista de valoració en cas de veure necessitat. La segona entrevista la realitza el mateix psicòleg que realitza la primera entrevista de valoració. Amb aquesta entrevista es valora si continuar amb més visites, si es deriva a altres serveis de la xarxa pública, si es fa seguiment telefònic o si ja no es veu la necessitat de fer més seguiment.
- En els casos que s'ha valorat un litigi estratègic, es duen a terme visites individualitzades amb major freqüència i un acompanyament en el procés judicial.

Totes les intervencions realitzades han estat dissenyades conjuntament amb la persona, per tal de poder adaptar-les a les seves necessitats i que l'acompanyament sigui el màxim integral possible.

El servei d'assessorament jurídic de l'OND, per la seva banda, decidia si el cas només

es registrava per a la memòria del servei acompanyat de l'habitual informe jurídic, o si es feia un informe complementari per recomanar a l'Ajuntament de Barcelona que es personi com a acusació popular i així exercir la funció de litigi estratègic.

A la víctima se li demana si vol signar el document d'autorització de tractament de dades conjunt d'Irídia i Ajuntament de Barcelona. També se li ofereix de signar el document de protecció de dades del "Registre Sirecovi", que té com a finalitat gestionar les denúncies sobre violència institucional rebudes per l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans (OSPDH) de la Universitat de Barcelona.

Per una altra banda, i a petició d'algunes persones afectades i d'alguns grups organitzats, s'han desenvolupat sessions gru-

pals d'intervenció comunitària en alguns col·legis. Aquestes sessions, dinamitzades per Irídia i per Fil a l'Agulla, han tingut una durada de dues hores i han seguit la metodologia dels grups de recolzament mutu oferint suport psicosocial i/o orientació jurídica. Així mateix, a la seu de l'OND també s'ha fet alguna intervenció psicosocial grupal, en concret amb un taller de Tècniques de Gestió de l'Estrés.

D'aquesta manera, las sessions grupals pretenen donar pautes psicosocials per poder identificar les pròpies reaccions, emocions i impactes derivats d'haver patit una situació de repressió, ajudar a enfortir les estratègies de resiliència i donar informació sobre quan i com demanar ajut professional.

4. ANÀLISI QUANTITATIVA DELS CASOS I DE LES INTERVENCIÓNS REALITZADES

El servei ha atès a un total de 294 persones. D'aquestes:

- 49 persones han rebut atenció jurídica i psicològica presencial.
- 11 persones han rebut atenció només de caràcter psicològic
- 5 persones han rebut atenció només de caràcter jurídic
- 171 persones han participat als tallers grupals rebent atenció psicossocial i/o assessorament jurídic

- 41 persones han contactat amb el servei per aportar informació i/o material audiovisual
- 17 persones han contactat amb el servei per sol·licitar informació

Per tant, el total de persones ateses en espai d'entrevista ha estat de 65.

Les persones ateses, dividides per dia han estat les següents, on destaquen clarament els dies 4 i 5 d'octubre com els de més afluència, la qual cosa implica la bona tasca de difusió del servei durant els seus primers dies de funcionament.

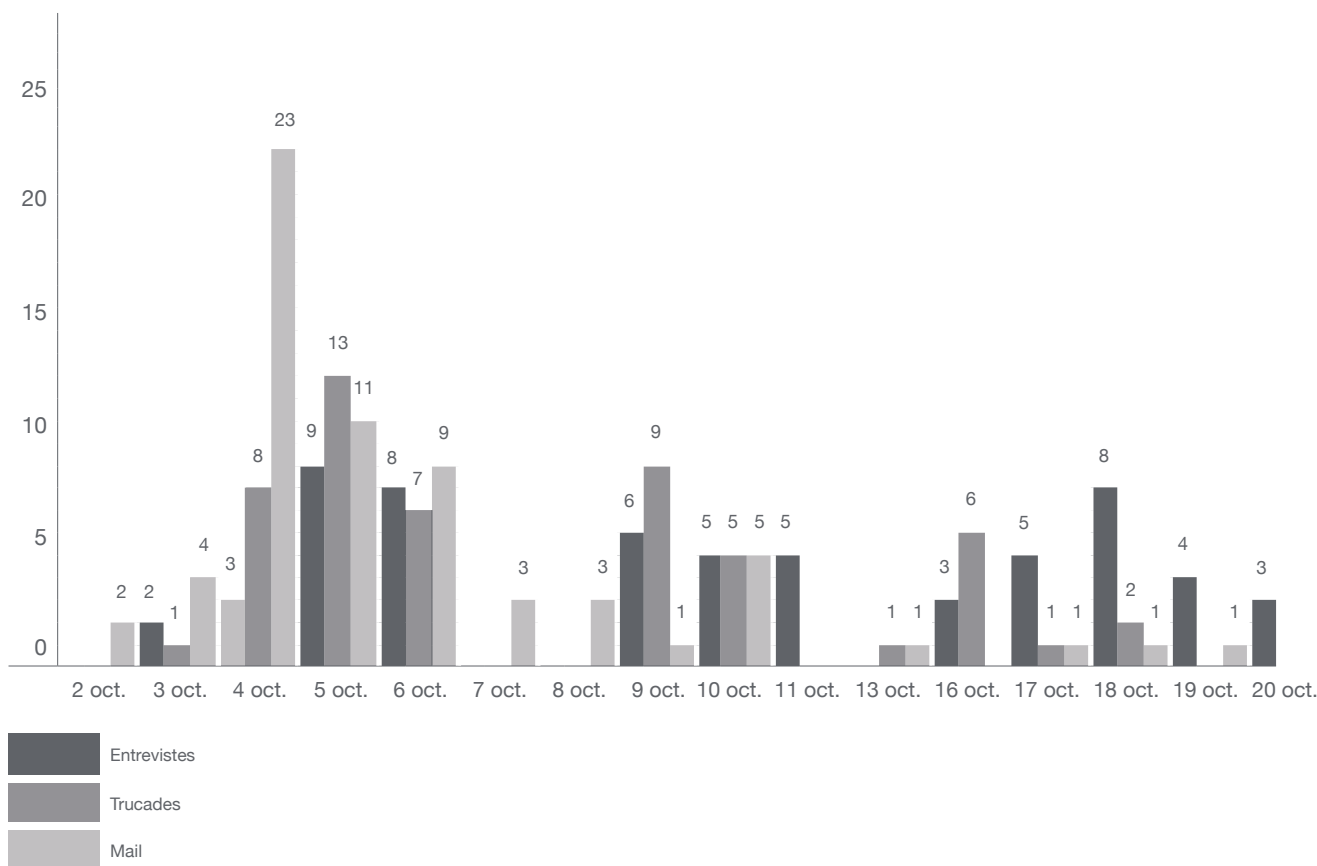
9

**Oficina
per la No Discriminació**

Servei d'atenció a víctimes
d'agressions policials
de l'1 d'octubre

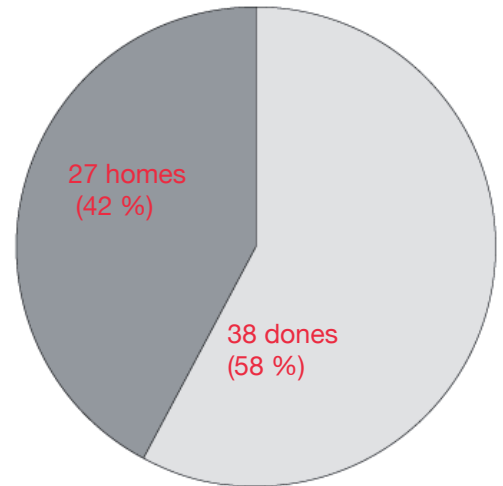
Informe final

Persones ateses per dia (octubre 2017)



Respecte de les 65 persones ateses en espai d'entrevista (jurídica i/o psicosocial) que afirmen haver estat víctimes de situacions de violència policial, a continuació oferim dades estadístiques sobre el seu sexe, la seva edat i el centre electoral respecte del que reportaven el seu cas:

Persones ateses per sexe



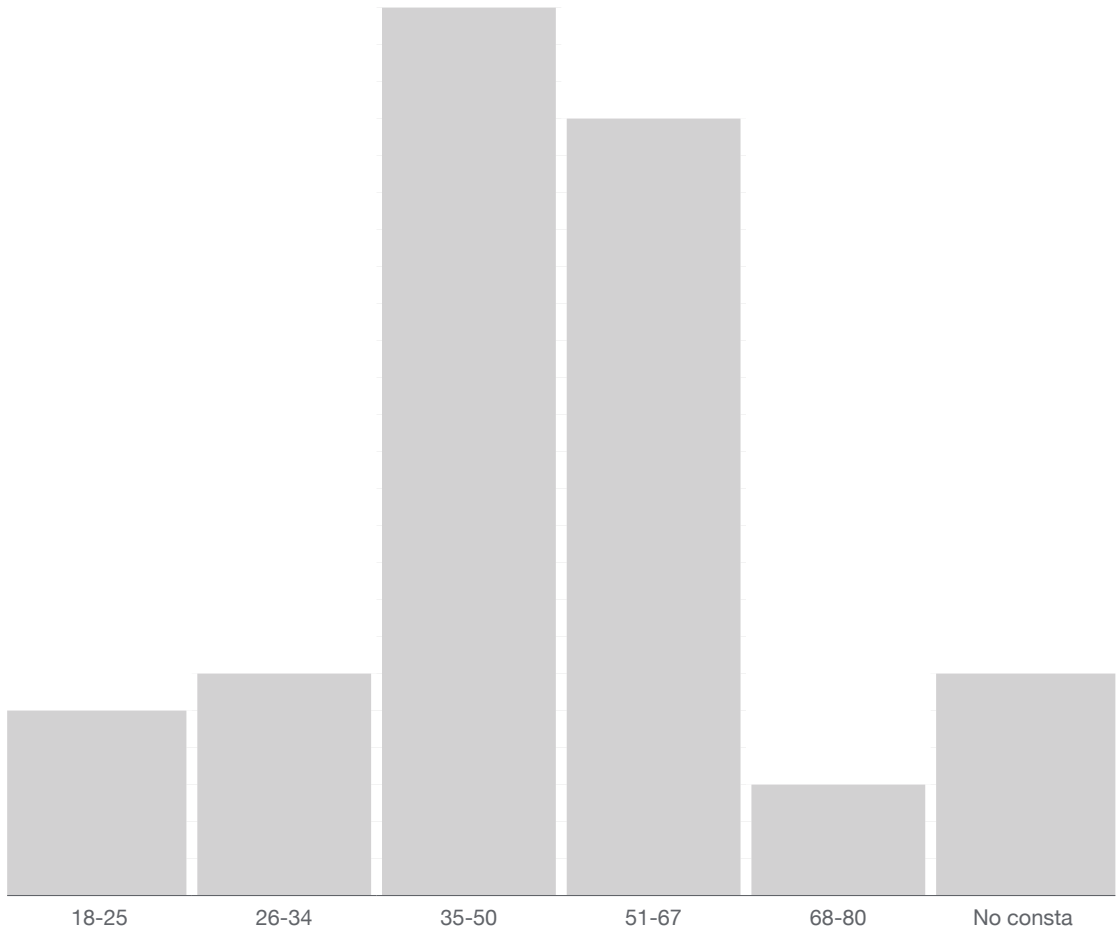
10

Oficina per la No Discriminació

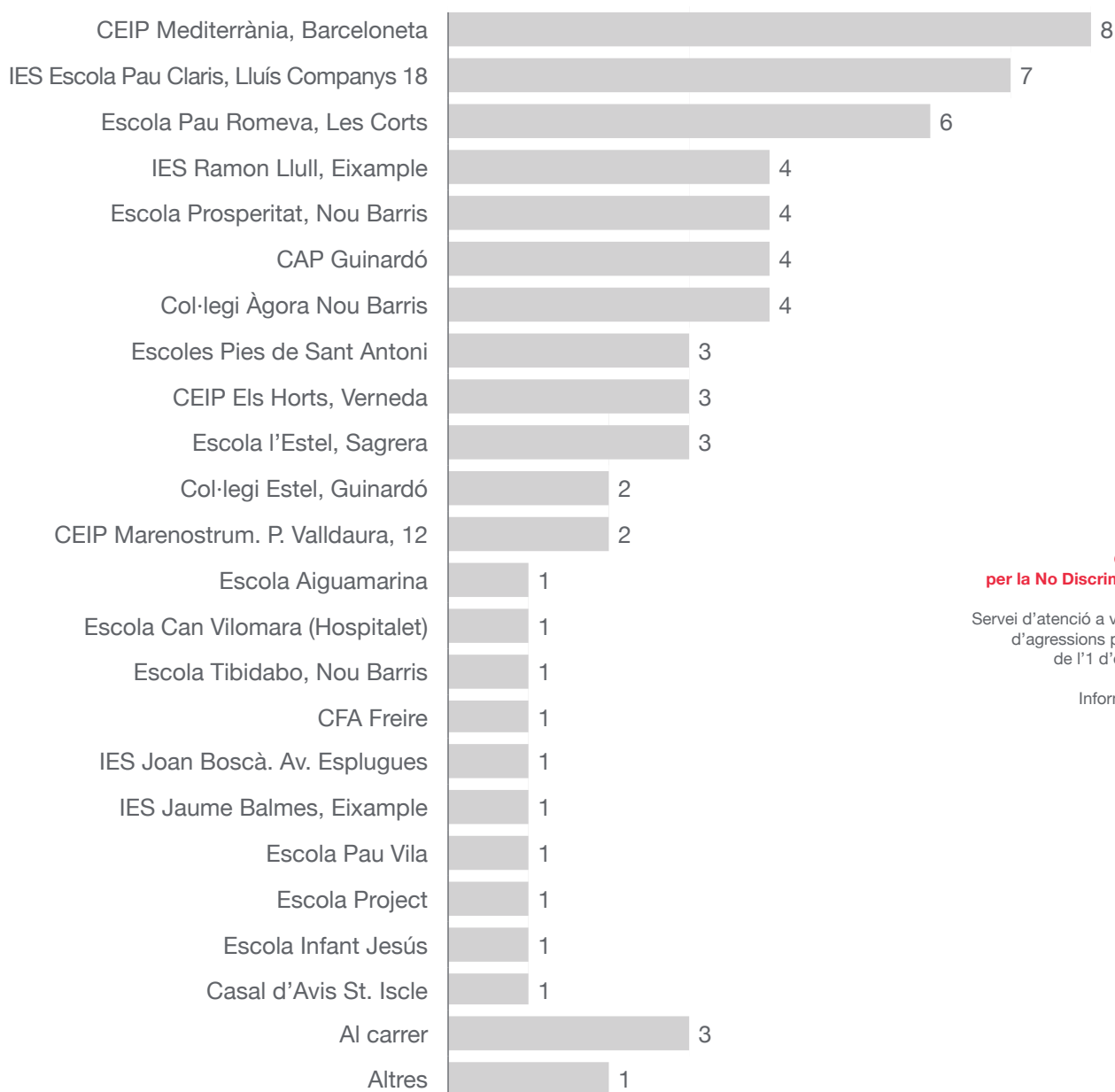
Servei d'atenció a víctimes d'agressions policials de l'1 d'octubre

Informe final

Persones ateses per grups d'edat



Casos per centres electorals



11

**Oficina
per la No Discriminació**

Servei d'atenció a víctimes
d'agressions policials
de l'1 d'octubre

Informe final

5. ANÀLISI QUALITATIVA DELS CASOS I DE LES INTERVENCIIONS

Durant els dies que ha estat actiu el servei (del 2 al 20 d'octubre) hem atès un total de 65 casos, 61 dels quals s'han atès de forma presencial i 4 han estat atesos telefònicament.

Exceptuant un cas, la resta han estat de persones que el dia 1 d'octubre de 2017 es trobaven en els diferents centres electorals de Barcelona en els quals van intervenir els agents del Cos Nacional de la Policia. De tots aquests, la majoria han estat de persones que van ser víctimes directes d'algun tipus d'agressió per part dels agents antiavalots de la Policia Nacional, tot i que també s'ha atès a persones que van ser víctimes indirectes. És a dir, que van presenciar agressions per part de la Policia Nacional cap a altres persones que, en alguns casos, eren els seus familiars.

Tal i com s'observa a les gràfiques, les situacions descrites per les persones ateses presencialment consisteixen, en la majoria dels casos, en cops amb el bastó o porra policial, puntades de peu -incloent-hi parts del cos especialment sensibles com són la cara, els ulls o el cap- o, en alguns casos, fortes empentes contra el terra o escales, amb lesions de diversa consideració. Són especialment greus els tractes humiliants i vexatoris rebuts per algunes de les persones, com empentes reiterades per diversos agents, insults, arrossegaments estibant dels cabells o subjectant des de la zona facial o els dos casos d'agressió sexual narrats per dues de les dones ateses.

Pel que fa les lesions, aquestes són de diversa consideració. Una de les persones presenta una lesió molt greu a l'ull com a conseqüència de l'impacte d'una bala de goma disparada per un agent de la policia nacional. La lesió va requerir una intervenció quirúrgica d'urgència per reconstruir l'ull i en l'actualitat es resta a l'espera de saber si es podrà recuperar la visió. Una altra persona víctima de bala de goma ha tingut una lesió a la cama. En altres quinze casos es tracta de lesions menys greus, consistents en laceracions que han reque-

rit punts de sutura o steri-strip, i/o fractures i esquinços. Per altra banda, s'ha atès a un total de 33 persones que presentaven lesions físiques lleus, consistents en la seva majoria en contusions o erosions, ocasionades per cops amb els bastons policials, puntades de peu, cops de puny, estibades de cabell, empentes o haver estat arrossegades per terra.

Cal afegir, que en tots els casos recollits, i amb independència de l'existència de lesions físiques, s'han detectat afectacions psicològiques destacables. A nivell general, s'ha detectat un profund sentiment d'indignació, desconfiança amb les autoritats i els cossos policials i incomprensió del que va succeir durant l'1 d'octubre. El no reconeixement públic i social per part de les autoritats de l'Estat espanyol ha generat un silenciament del dolor viscut per les persones afectades per la violència policial i la repressió viscuda, ocasionant en diversos casos una revictimització de la persona. Per aquest motiu ha sigut molt important i positiu el reconeixement públic i social realitzat per part de l'Ajuntament de Barcelona, oferint aquest servei.

Podem englobar la simptomatologia en quadres d'ansietat i estrès agut ocasionats per la violència directa rebuda així com per la visualització de les escenes violentes. En primer lloc, s'ha detectat una alteració en la vida quotidiana de la persona, generant dificultats per dormir i menjar així com la incapacitat, en algunes ocasions, de continuar amb les obligacions degut a les dificultats per concentrar-se. La sociabilització també ha quedat afectada i en alguns casos s'ha observat certa tendència a l'aïllament així com conductes irritables i humor canviant. Són presents els sentiments de ràbia, impotència, por i tristesa, ocasionant en la persona un sentiment de desconfiança generalitzada amb les institucions i les persones. Aquesta desconfiança genera un estat d'hipervigilància que pot portar a la persona a activar l'estat d'alerta en la presència de policia, sorolls de sirena o altres situacions que el

facin recordar els fets traumàtics. A més a més, s'ha detectat en diverses ocasions la presència de pensaments invasius, flashbacks o somnis en relació al contingut traumàtic. La incapacitat de parlar dels fets viscuts durant l'1 d'octubre també és molt present així com en algunes ocasions la presència d'amnèsia dissociativa del contingut traumàtic.

De les situacions que ens han relatat les persones entrevistades, hem pogut detectar certes conductes per part dels agents de la Policia Nacional que es van reiterar el dia dels fets. Concretament, persones que hem pogut entrevistar que es trobaven l'1 d'octubre a l'Escola Pia de Sant Antoni o al CAP Guinardó, ens han explicat que quan van aparèixer els agents d'antiavalots de la Policia Nacional, immediatament, es van anar col·locant al voltant de les persones que es trobaven prop de la porta del respectiu centre. D'aquesta manera, les persones van quedar bloquejades pel cordó policial al davant i la paret del centre al darrere. Una situació semblant es va donar al CEIP Àgora de Nou Barris. Les persones entrevistades coincideixen en què en el moment previ a la càrrega policial, no van sentir que els agents fessin cap tipus d'advertiment de paraula indicant a la gent que marxés, fet que ens ha estat reiterat per pràcticament la majoria de persones que hem atès. En el cas de l'Escola Pia de Sant Antoni, les persones ateses ens han explicat que els agents, un cop s'havien col·locat a davant de les persones i sense previ avís, els van començar a etzibar cops de puny a la cara i a la zona de les costelles per treure-les posteriorment d'allà a través d'empentes i més cops, fent-los passar pel mig del cordó policial. En el cas del CAP Guinardó, una de les persones a qui hem pogut atendre ens ha relatat com un dels agents la va agafar amb la mà oberta per la cara, produint-li una sensació d'asfíxia, per tot seguit treure-la d'allà fent-la caure a terra. La pràctica d'agafar-les o estirar-les des de la zona facial, també ens ha estat relacionada per persones d'altres centres.

En el cas de l'IES Pau Claris, es va produir una situació semblant, doncs les persones que es trobaven a l'escala de l'interior del centre es van veure bloquejades per una fila d'agents que es van col·locar a la porta, impossibilitant la sortida. En aquest cas, diverses de les persones entrevistades han manifestat que el tracte amb les dones per part dels agents va ser especialment vexatori, amb estibades pels cabells o empentes escales avall. Aquesta dinàmica es va repetir en diversos centres de la ciutat.

Del conjunt de relats, se'n pot extreure que hi ha una sensació força generalitzada que les dones i les persones grans van ser víctimes d'un tracte especialment vexatori, en comparació amb el tracte rebut per homes de mitjana edat.

Per altra banda, ens han relatat situacions d'un ús abusiu i injustificat dels bastons policials. En primer lloc, i segons ens han explicat diverses persones, els agents van donar cops amb els bastons a persones que prèviament havien estat tirades a terra i que, per tant, es trobaven totalment indefenses. En dos casos ens han explicat com la policia no els facilitava en cap moment que es poguessin aixecar de terra doncs quan ho intentaven rebien un altre cop amb el bastó policial. En segon lloc, hem escoltat diversos relats, que hem pogut contrastar amb imatges videogràfiques, en què els agents utilitzaven els bastons mitjançant cops verticals, dirigits en molts casos a la part superior del tronc i, en alguns, directament al cap de la persona, essent aquesta una conducta contrària a les normes relatives a l'ús del bastó policial.

Igualment, cal destacar que segons els relats i les imatges que ens han estat facilitades per les persones ateses, els agents van fer ús de les bales de goma en les immediacions de l'IES Ramon Llull i de l'Escola Pia de Sant Antoni. Així, es té constància gràfica de la seva utilització per part dels agents antiavalots de la Policia Nacional, disparant, en alguns casos, de manera directa -sense rebot-, a poca dis-

tància de la ciutadania i en contextos no violents.

Per últim, és important tenir present que els relats de la totalitat de les persones entrevistades tenen un denominador comú: l'actitud absolutament pacífica de les persones concentrades en els centres electorals. Així, tots els relats destaquen que no es va produir cap tipus d'incident violent ni cap tipus de provocació per part d'aquestes persones envers els agents de la Policia Nacional.

A continuació oferim els indicadors de l'anàlisi qualitativa dels casos atesos al servei. De les 65 atencions, es reporten les següents situacions d'agressions policials produïdes que en força casos afecten com a una o més agressions rebudes per cada víctima:

Si fem la desagregació d'aquestes dades per centre electoral, trobem la gràfica de la pàgina següent:

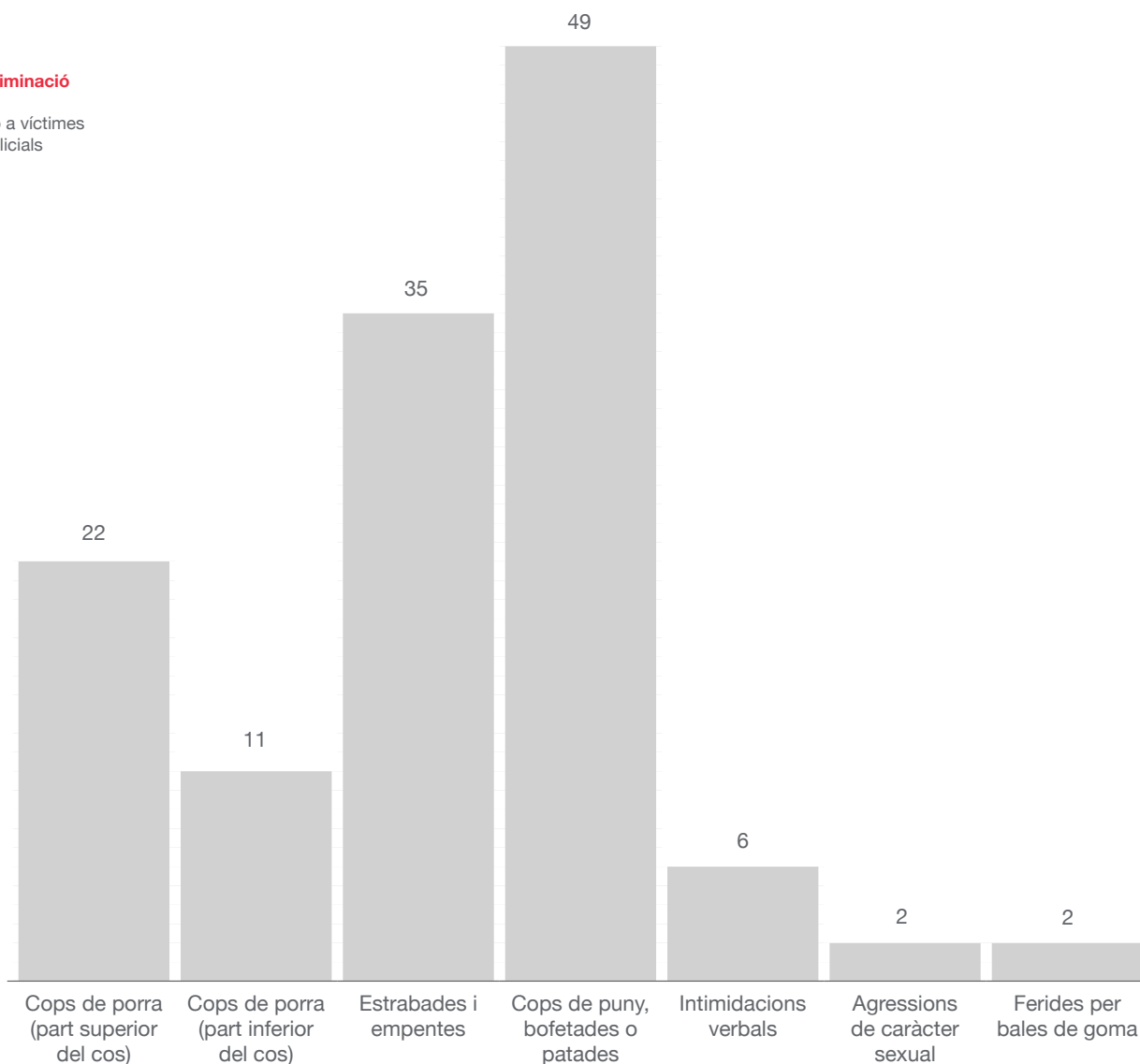
Tipologia de l'agressió

14

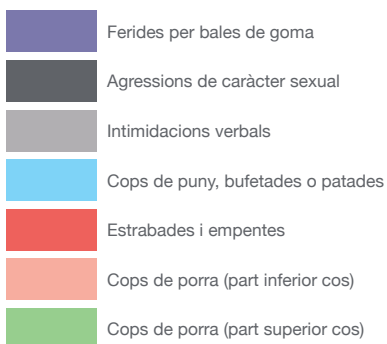
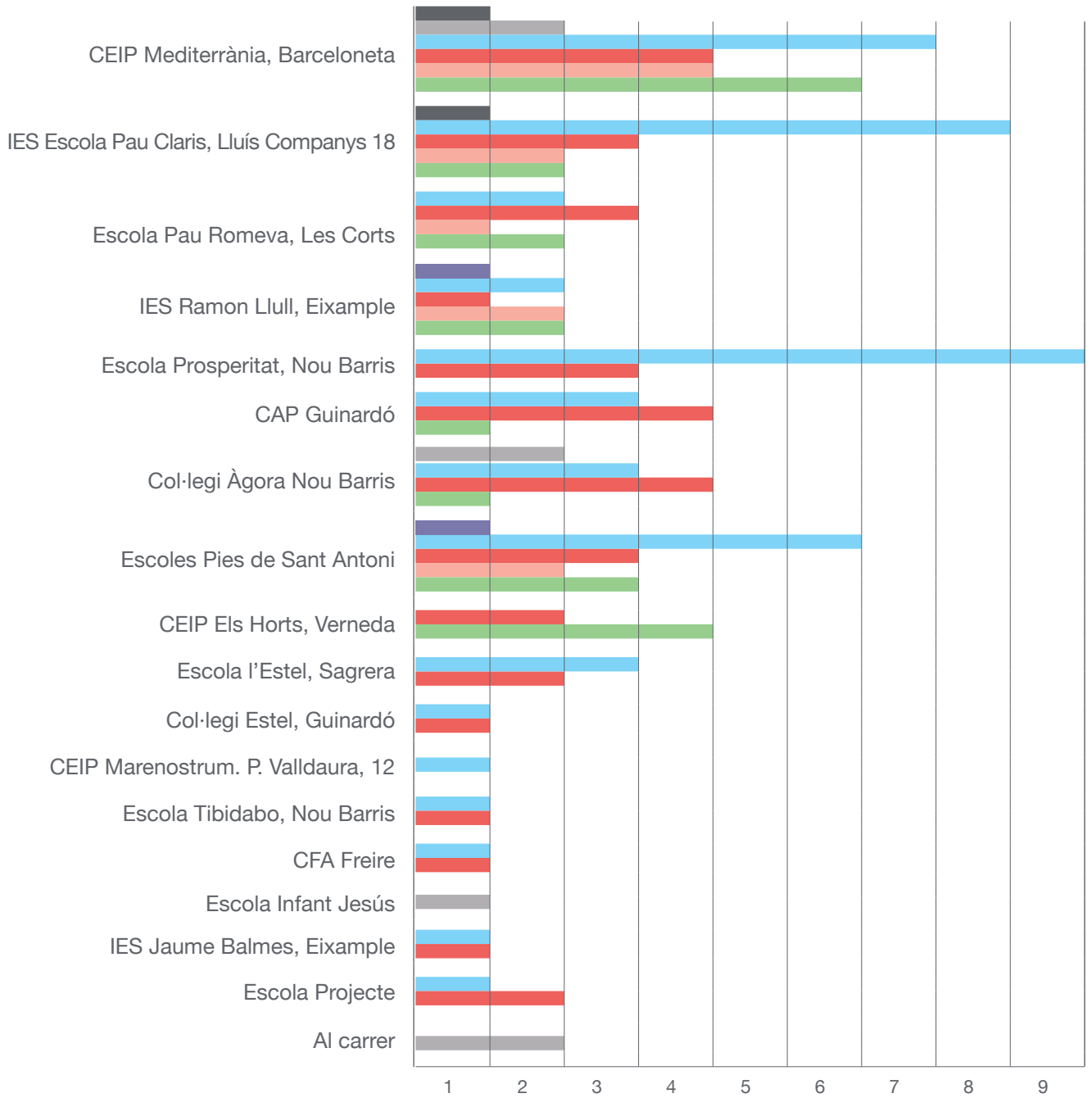
Oficina per la No Discriminació

Servei d'atenció a víctimes d'agressions policials de l'1 d'octubre

Informe final



Tipologia d'agressió per col·legi electoral



6. TALLERS GRUPALS

Els tallers grupals d'intervenció comunitària s'han desenvolupat com a resposta a les peticions que es van rebre des d'escoles i barris de la ciutat, on es van registrar les càrregues policials més impactants. Aquests han estat desenvolupats per Irídia, Centre per la defensa dels drets humans i Fil a l'Agulla.

El disseny de l'aquesta intervenció comunitària s'ha basat en els següents objectius:

1) Enfortir les xarxes veïnals, associatives i comunitàries dels barris per al suport mutu i l'acompanyament col·lectiu.

2) Posar a l'abast eines d'atenció psicosocial per tal de:

- Identificar les pròpies reaccions, emocions i impactes derivats de l'actual context de repressió.
- Identificar i enfortir les pròpies estratègies d'afrontament i resiliència.
- Saber quan demanar ajuda professional: criteris i xarxa de recursos.
- Gestionar l'ambient familiar, escolar i, en general, dels infants pel que fa a impactes del 1er octubre.

Pel que fa a la metodologia, en un marc càlid, proper i de confiança, els espais s'han iniciat engegant dinàmiques de coneixença, confiança i de reconeixement d'uns i altres. S'han abordat les afectacions i impactes a la salut mental i psicosocial en contextos de repressió. A més a més, s'han treballat tècniques de gestió de l'estrés. En el cas d'una de les escoles, una participant va compartir exercicis de respiració i relaxació amb tot el grup. S'han intercanviat eines d'afrontament, tot generant un espai positiu i resilient d'aprenentatge i actitud de superació, davant la impotència pròpia dels contextos de repressió com el que es va viure l'1-O.

En alguns tallers s'ha inclòs un espai d'informació i assessorament jurídic per tal de resoldre possibles dubtes de caire jurídic.

Dels resultats obtinguts, cal destacar el següent:

- S'han creat espais de suport emocional i psicosocial en escoles afectades per les càrregues policials.
- D'aquests espais, destaca la sostenibilitat de l'experiència de Nou Barris (escoles Àgora i El Turó): arran d'un primer taller realitzat es va engegar un «grup de suport mutu», que es reuneix setmanalment per acompanyar-se i intercanviar eines d'afrontament.
- L'experiència dels tallers ha permès als veïns i veïnes de les escoles afectades per les càrregues, el següent: l'expressió emocional, l'intercanvi de recursos, potenciació dels vincles afectius i de confiança, cultura comunitària local que enforteix les xarxes de suport, ha permès contrastar i ampliar l'anàlisi del que està succeint, s'ha potenciat la cultura de la cura i el suport mutu. Els i les participants han col·lectivitzat vivències i emocions tot trencant amb l'aïllament de la vivència associat a certa vergonya i/o un sentiment d'individualitat i soledat davant els impactes. Això també ha permès incrementar la sensació de reprendre cert control sobre la pròpia vida.

A més a més, les i els participants de les diferents escoles on s'han realitzat tallers, han verbalitzat la seva utilitat en:

- Identificar els propis símptomes ha ajudat a: a) incrementar i recuperar la sensació de control sobre la vida; b) posar paraules a allò viscut que facilita trobar una coherència o sentit a allò viscut, tot i que aquest element és un dels majors reptes amb els que la major part de persones es troba; c) comprendre les reaccions de cadascú durant el 1-O, associades a certs sentiments de culpa associats;

d) normalitzar les pròpies reaccions i activar mecanismes d'afrontament.

- Compartir en un context grupal-comunitari ha generat sentiments de col·lectivitat que han permès sortir del sentiment de solitud i enfortir els sentiments de pertinença comunitaris com a persones afectades.
- Escoltar les experiències d'altres persones que eren a la mateixa escola ha permès ampliar la visió de la pròpia experiència i construir una narrativa col·lectiva, així com generar intercanvis enfortidors.
- S'han activat llaços de solidaritat, escolta i respecte entre uns i altres, així com s'ha enfortit el sentiment de confiança i de protecció emocional davant la repressió viscuda i davant la incertesa dels dies posteriors.
- S'han pogut facilitar informació sobre els criteris psicològics davant els quals es recomana atenció especialitzada i els temps de recuperació esperats.

Pel que fa als impactes, destaca simptomatologia associada a estrès agut, ansietat, culpa i por, així com un desgast generalitzat important. La incertesa, el sentiment d'impotència i d'indefensió davant la desproporcionalitat de la força, així com el sentiment d'injustícia son elements recurrents a les sessions. Tanmateix, cal remar-

car la preocupació per l'afectació en infants i l'adequada gestió emocional. En aquest sentit, s'han donat eines psicoeducatives orientades a la gestió de la crisi en infants i adolescents.

Pel que fa a les eines d'afrontament i resiliència cal remarcar la necessitat generalitzada d'explicar i compartir allò viscut, posar paraules i compartir vivències, tot reforçant el suport social, veïnal i associatiu, esdevé un dels elements positius de recuperació més destacats pels participants. L'acceptació i normalització de les emocions i reaccions experimentades, la necessitat de desconnectar en certs moments del clima polític, fer esport, l'ús de l'humor en algun cas, tenir cura, i en general, la importància de tenir cura de les relacions i espais personals (especialment amb qui pensa diferent), així com d'un mateix i dels altres son aspectes recurrents a les sessions.

S'evidencia com la xarxa generada pre i post 1-O està funcionant com un element protector i de caire resilient. En general, podem parlar d'un enfortiment veïnal, en tant, s'ha posat en valor la solidaritat viscuda durant l'1-O i s'ha evidenciat la capacitat resolutiva, cuidadora i protectora de la comunitat davant la repressió.

A continuació oferim algunes dades estadístiques sobre aquests tallers.

**Oficina
per la No Discriminació**

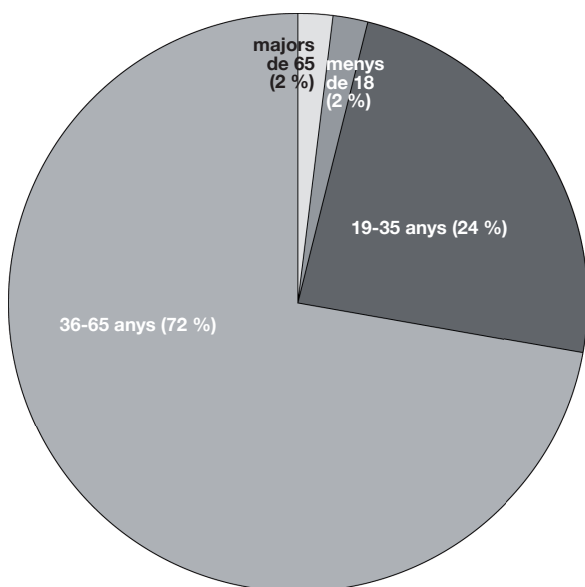
Servei d'atenció a víctimes
d'agressions policials
de l'1 d'octubre

Informe final

Escoles i llocs afectats per l'1 octubre	Entitat que ha ofert el taller	Número de persones participants	Nombre de dones	Nombre d'homes	Tipus de taller	Data de realització	Districte
Ceip Agora	Iridia	40	30	10	Psico Social	2 octubre y el 11 octubre	Nou Barris
IES Pau Claris	Iridia	20	15	5	Psico Social + juridico	11 de octubre	Ciutat Vella
Escola Ausies March	Iridia	17	10	7	Psicosocial	12 de octubre	Les Corts
Ceip Escola Meditèrrània	Filalagulla	40	30	10	Psicosocial + assistència jurídica	6 de octubre	Ciutat Vella
Espai Germantes	Filalagulla	15	10	10	Psicosocial	7 de octubre	Eixample
Espai La Lira	Iridia	15	13	2	Psicosocial	9 de octubre	Sant Andreu
Escola El Turo	Iridia	7	5	2	Psicosocial	11 d'octubre	Nou Barris
Escola Ramon Llull/ Encants/les Jaume Balmes	Filalagulla	17	15	2	Psicosocial	26 d'octubre	Eixample
TOTAL	8 tallers	171	128	43			

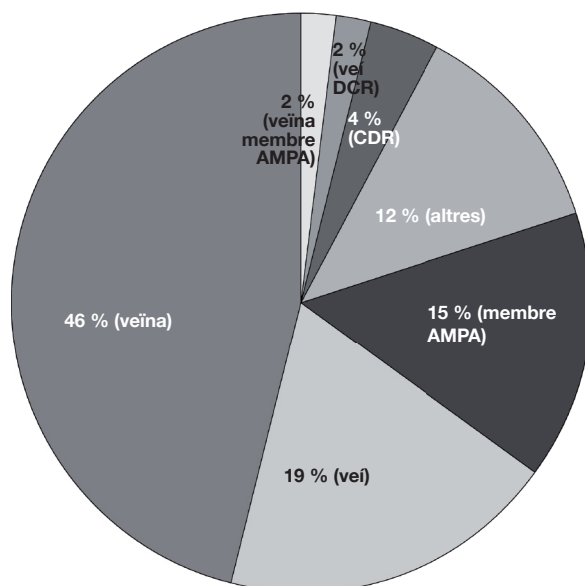
Pel que fa al perfil de les persones que han atès aquestes sessions, podem donar les següents dades basades a les enquestes passades en els últims 5 tallers:

La franja d'edat assistent majoritària és la d'entre 36 a 65 anys



Respecte del grau d'utilitat dels tallers, aquest ha estat valorat amb una mitjana de 9.17 sobre 10 i el grau de satisfacció ha arribat al 9.15. També cal destacar que 9 de cada 10 persones assistents han manifestat que el taller els va servir per tenir més eines d'afrontament per aquest tipus de situació i a tenir més informació sobre on anar a demanar ajuda si els hi cal.

El perfil de les persones assistents era majoritàriament de veïns/veïnes de l'Escola on es van dur a terme els tallers.



7. CONCLUSIONS

A partir de l'anàlisi dels casos concrets atesos al servei, així com de l'abundant documentació gràfica i testimonial a la què hem tingut accés a través de la col·laboració amb el centre Irídia, es poden emetre les següents conclusions:

1. Les actuacions de la Policia Nacional i de la Guardia Civil l'1 d'octubre, malgrat estar emmarcades en l'execució d'ordres judicials per a impedir la votació al referèndum, varen suposar un ús excessiu de la força. A la vista dels relats de les víctimes, sembla ser que les actuacions de policials anaven dirigides a generar pànic entre la població civil i així tenir un efecte desmobilitzador, tant d'aquelles persones que es trobaven concentrades als col·legis electorals i als seus voltants com d'aquelles que no s'havien desplaçat als mateixos però estaven seguint les càrregues pels mitjans de comunicació. L'excés o desproporció en l'ús de la força es fa evident amb intervencions policials en les que van carregar amb altes dosis de violència per a posteriorment abandonar el col·legi electoral sense ni tan sols entrar a requisar el material de votació (com les urnes i les paperetes). També en l'ús de bastons policials, empentes, cops de puny i cops de peu contra persones que es trobaven al terra o inclús que volien abandonar l'indret, o les càrregues contra persones que no es trobaven bloquejant ni els accessos ni les sortides dels col·legis electorals.
2. És especialment preocupant el llançament de bales de goma i l'ús d'altre material antiavalots contra manifestants pacífics en exercici de drets fonamentals. Dues de les persones entrevistades han relatat haver estat víctimes d'impactes de bales de goma. Especialment greu és el cas d'un home que ha rebut l'impacte d'una bala de goma a l'ull i ha hagut de ser intervingut quirúrgicament. Cal destacar que, malgrat la prohibició de les bales de goma a Catalunya no és d'obligat compliment

per a la Policia Nacional i la Guardia Civil, això no exigeix que el seu ús hagi de fer-se seguint els protocols establerts. Resulta imprescindible que el Jutjat on s'estan investigant les actuacions policials de l'1 d'octubre pugui determinar si es van complir els requeriments, com ara donar l'avís d'actuació, mantenir de la distància de seguretat, apuntar al terra originant rebot i no a les persones, etc.

3. Aquests relats de situacions viscudes durant l'1 d'octubre poden ser traduïts en vulneracions de drets humans i per tant en conculcacions tant de la legislació estatal com de la internacional. Així, podem parlar dels següents drets vulnerats: llibertat d'expressió, integritat física i moral i dret de reunió i manifestació pacífica; drets recollits tant a la Constitució Espanyola com a instruments internacionals de protecció dels drets humans.
4. Les situacions relatades per les persones ateses pel servei suposarien, també, una vulneració de la legislació interna i de la jurisprudència que la interpreta, que ha vingut establint que l'actuació dels agents de l'autoritat ha d'estar regida pels "principis de congruència, oportunitat i proporcionalitat", tal i com diu l'apartat c) de l'article 5.4 de la Llei Orgànica 2/86 de Cossos i Forces de Seguretat de 13 de març de 1986, l'apartat 19 de la qual concreta que "només hauran d'utilitzar les armes en situacions en les que existeixi un risc racionalment greu per a la seva vida, la seva integritat física o la de terceres persones, o en aquelles circumstàncies que puguin suposar un greu risc per a la seguretat ciutadana i de conformitat amb els principis a què es refereix l'apartat anterior". El que respon al mandat de l'art. 104 CE i es troba inspirat en les línies marcades per la "Declaració de la Policia" feta pel Consell d'Europa el 08/05/1979, i pel "Codi de conducta per a funcionaris encarregats de fer complir la Llei", aprovat per

l'Assemblea General de les Nacions Unides el 17 de desembre de 1979.

5. El teixit social i comunitari s'ha activat de manera eficaç, funcionant com a estratègia de resiliència i afrontament col·lectiu de la repressió. D'aquesta manera, s'han activat grups de recolzament mutu als diferents barris, alguns dels quals han sol·licitat algun tipus d'acompanyament o d'intervenció comunitària del Servei i d'altres no. Aquests grups han estat especialment actius en aquells col·legis electorals on va haver intervenció policial.
6. S'ha detectat afectacions psicològiques destacables a les víctimes, independentment de que hagin patit agressions físiques o no, consistents en un profund sentiment d'indignació, desconfiança amb les autoritats i els cosos policials i incomprensió del que va succeir durant l'1 d'octubre. En aquest sentit, la falta de reconeixement públic i social per part de les autoritats de l'Estat espanyol ha generat un silenciament del dolor viscut per les persones afectades per la violència policial i la repressió viscuda, ocasionant en diversos casos una revictimització de la persona. Per aquest motiu, ha estat molt important i positiu en l'evolució de les

afectacions psicològiques el suport i reconeixement a les víctimes rebut per part d'aquest servei i l'obertura de diligències al Jutjat per investigar els fets.

7. Davant de les situacions descrites, l'Ajuntament de Barcelona està estudiant les mesures a prendre més enllà de donar recolzament jurídic i psicossocial a les víctimes. Per fer-ho s'està valorant la possibilitat d'exercir l'acusació popular en aquells casos atesos que es consideren especialment greus, ja sigui per les lesions produïdes o per la transcendència dels fets. Per la seva part, el centre Irídia està considerant presentar-se com a acusació particular en 6 casos, representant els interessos de les víctimes. Finalment, cal tenir en compte que serà el Jutjat d'Instrucció número 7 de Barcelona l'òrgan judicial competent per a investigar a fons les circumstàncies en què es van produir les actuacions policials, així com assenyalar quines podrien suposar excessos en l'ús de la força. En aquest sentit, el fet de que el Jutjat hagi agrupat en peces separades per a tots i cadascun dels col·legis electorals afectats per la mencionada violència policial, pot ajudar a unificar criteris d'instrucció policial.